

[lemi'naða]
il·lustració
[baleN'θjaño]
llengua valenciana

COMPETÈNCIES BÀSIQUES II

UNIDAD 3

Mante, tu de qui eres?

Unitat 3

Mante, tu de qui eres?

A. En acabar sabrem... (objectius)

- Identificar un text narratiu de tipus notícia.
- Parlar sobre la família.
- Conèixer el nom dels principals membres d'una família en valencià.
- Conèixer els homònims.
- Identificar un substantiu i entendre la formació del femení i el plural.
- Accentuar correctament les paraules en valencià.
- Posar la dièresi quan cal.
- Identificar les parts d'una notícia.

B. Què sabem sobre...? (coneixements previs)

En aquesta unitat anem a parlar de la família. Ací tens algunes expressions relacionades amb el tema:

Parlant sobre la família

A ma mare li diuen ... (Nom).

Quants anys té ton pare?

Mon pare té ... anys.

Tens germans?

Sí. Tinc un germà i una germana. / No, no en tinc.

On viuen els teus pares?

Els meus pares viuen a ... (Nom del poble o ciutat).

Quants cosins tens?

Tinc set cosins. Tres per part de mare i quatre per part de pare.

C. Què hem de treballar i com? (continguts i activitats)

1. Tipologia textual i comprensió escrita

El text narratiu: la notícia

El text narratiu es caracteritza per contar una història que es desenvolupa en un temps i un espai. El conte, la novel·la, la narració d'una anècdota o una notícia on es narren uns fets són exemples de textos narratius.

Activitat 1.1. Llegiu amb atenció la notícia següent i després, responeu a les preguntes.

Un gos sord i mig cec salva la vida a una xiqueta de tres anys

La història de Max, un ca de 17 anys, ha donat la volta el món després de la seua heroicitat

23.04.2018

La història de Max, un gos de 17 anys, pareix treta d'una pel·lícula. Este ca va mantindre sana i estàlvia a una xiqueta de tres anys que desaparegué durant tota una nit en Queensland, Austràlia. La xicoteta Aurora va desaparèixer en un bosc un divendres a la vesprada i, malgrat el gran desplegament dels servicis d'emergència, no va aparèixer fins al matí següent. La busca va ser complicada perquè la zona en la qual va desaparèixer la xiqueta és bastant perillosa i té "vessants molt empinats", va confessar el coordinador dels Servicis d'Emergència al diari australià ABC. Va ser el dissabte al matí quan l'àvia d'Aurora va trobar primer a Max i este els guià fins a la xiqueta. Encara que a causa de la seua edat el gos està sord i mig cec, es va quedar al costat de la xiqueta tota la nit per a protegir-la. Gràcies a la lleialtat de Max, la menor només va acabar amb alguns arraps lleus.

La Policia de Queensland no ha dubtat a compartir la història de Max i felicitar-lo pel seu bon treball: "Per mantindre-la fora de perill fins que la van trobar, Ara eres un gos honorífic de la Policia!"

Diari Levante (23/04/2018)

Preguntes:

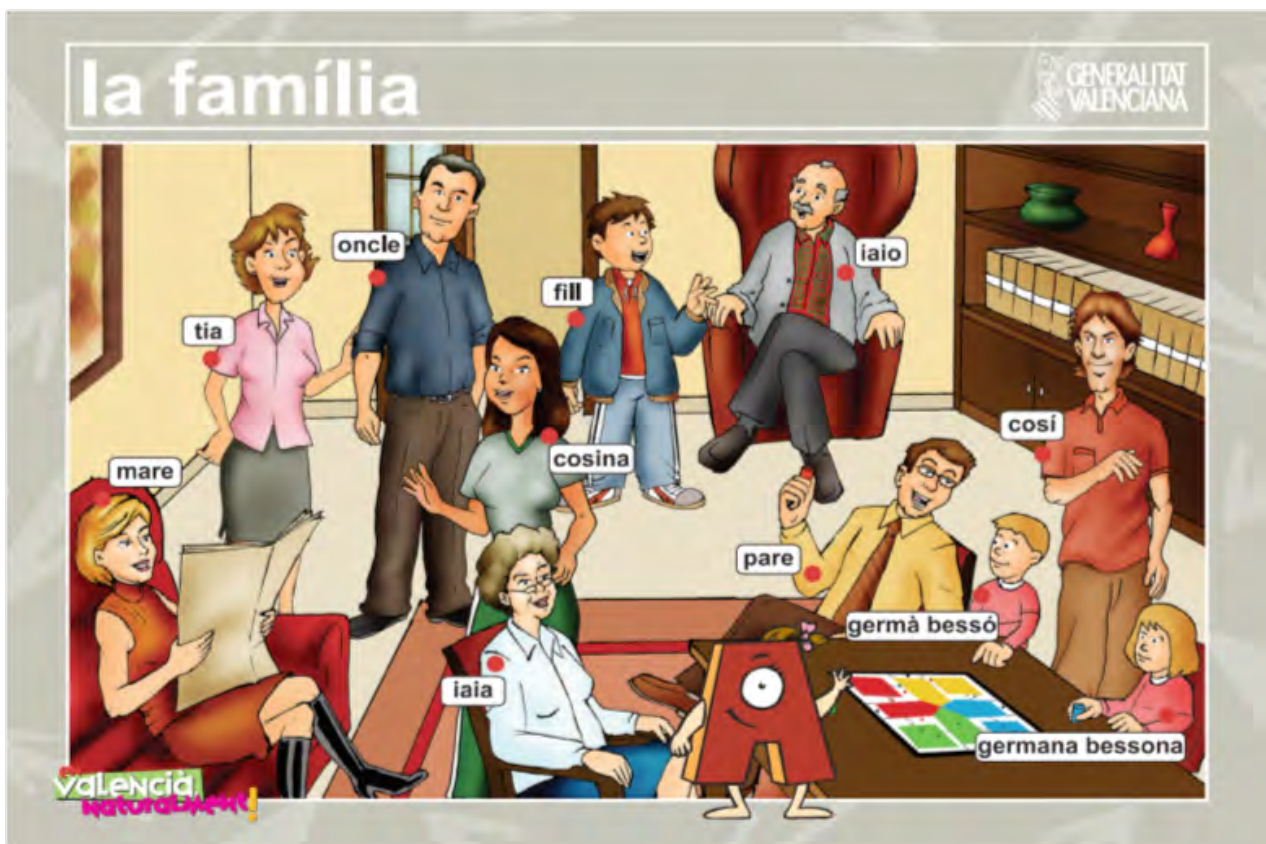
- Qui és el protagonista de la notícia?
- On ha passat la notícia?
- Què ha fet el protagonista de la notícia?
- Com acaba la notícia?

Activitat 1.2. Indica si les següents afirmacions són verdader (V) o fals (F):

Max tenia 3 anys d'edat quan va passar la notícia.	
La xiqueta Aurora va estar desapareguda 3 dies sencers.	
La zona en la qual va desaparèixer la xiqueta és bastant perillosa.	
La policia de Queensland ha declarat Max com a gos policia honorífic	

2. Lèxic i semàntica

Activitat 2.1. Uniu cada membre de la família amb la seua definició. Escriviu en els requadres de la dreta la lletra que corresponga.

A	oncle	La germana del meu pare.	
B	cosina	El germà de ma mare.	
C	iaio	La filla dels meus oncles.	
D	tia	El pare de ma mare.	

Els homònims

Les paraules homònimes són paraules que tenen la mateixa forma però significats diferents. Podem classificar-les en dos grups:

Homògrafs: S'escriuen igual. Exemples: coure (metall) i coure (verb), dur (verb) i dur (adjectiu), llima (fruita) i llima (ferramenta). En el diccionari cada paraula homònima té una entrada diferent i cada entrada està numerada.

Exemple:

truita¹ f. Ou o ous batuts i cuits en una paella untada d'oli, formant una massa redona o oblonga, sols o barrejats amb altres ingredients. Truita de creïlles.

truita² f. Peix d'aigua dolça, de cos allargat, dents desenvolupades, coloració variable i carn comestible molt apreciada.

Homòfons: S'escriuen diferent però sonen igual.

Exemples:

Massa	adverbi de quantitat.
Maça	martell gran.
vola	del verb volar.
Bola	cos esfèric.
Falç	ferrment per a segar.
Fals	que no 'es verdader.

vall	espai entre muntanyes.
ball	dansa.
Vena	vas sanguini.
Bena	tira de tela.
Cigne	au palmípeda.
Signe	símbol, senyal.

Activitat 2.2 Encerclau la forma correcta en cada oració.

L'examen no era (**massa/maça**) difícil.

Hem perdut la (**vola/bola**) blanca del billar i ara no podem jugar.

El tango és un (**ball/vall**) típic argentí.

M'he fet un esquinç de turmell i en l'hospital m'han posat una (**vena/bena**).

La fiscalia investigarà si va haver (**falç/fals**) testimoni.

3. Morfologia i sintaxi

El substantiu

El substantiu o nom és la paraula que designa persones, animals, coses, idees. El substantiu, com l'adjectiu, té flexió de gènere i de nombre, és a dir, pot tenir forma en masculí, femení, singular i plural, i quan van junts, concorden (gata blanca, coll llarg).

Formació del femení: Per norma general, formem el femení afegint una -a al masculí (gat > gata). Encara que hi ha vegades que per a cada gènere hi ha un lexema diferent (bou - vaca, home - dona).

Formació del plural: Per norma general, formem el masculí plural afegint -s al singular (gat > gats). Formem el femení plural afegint -es al masculí singular (gates grises).

En el **subjecte d'una oració**, la paraula més important és el **substantiu o nom**. Per això diem que és el **nucli** del subjecte. En alguns casos no hi ha substantiu en el subjecte, sinó un **pronomen personal fort** (jo, tu, ell/a, nosaltres...), com veiérem en el tema 1. En aquest cas, el subjecte i el nucli és el pronomen personal.

Activitat 3.1. Fixeu-vos en els següents grups de paraules i identifiqueu quin és el substantiu en cada cas, com en l'exemple:

Un home mut: home

Moltes coincidències:

La meua gosseta:

Algunes vaques lleteres:

Els pantalons vaquers:

Cinc cotxes esportius:

Els pronoms personals forts en valencià són els següents:

4. Ortografia

Accent gràfic

Totes les paraules tenen una síl·laba tònica, però aquesta no sempre porta accent gràfic.

Paraules agudes	síl·laba tònica en l'última posició
	s'accentuen quan acaben en vocal, vocal + s , -en o -in <i>germà, meravellós, aprén</i>
Paraules planes	síl·laba tònica en la penúltima posició
	s'accentuen quan no acaben en vocal, vocal + s , -en o -in <i>telèfon, cànter, fenòmens</i>
Paraules esdrúixoles	síl·laba tònica en l'antepenúltima posició
	s'accentuen totes <i>pròxima, pel·lícula</i>

Remarques:

La **a** sempre porta accent obert (càlid) mentre que la **i** i la **u** sempre s'accentuen amb accent tancat (tímid, república). Pel que fa a les vocals **e** i **o** portaran **accent obert** quan són obertes (ciència, còmode) i **accent tancat** (també, camió) quan són tancades.

Activitat 4.1. Classifiqueu les paraules segons siguen agudes, planes o esdrúixoles:

cançó, àpat, perla, índole, salines, platges, germà, amor, íntima, pòstumes, xinés, pintura

agudes	planes	esdrúixoles

Activitat 4.2. Accentueu les següents paraules, si cal.

Agudes: *color, divi, sensat, compren, talo, cabell, Berlin, reves, pastis, antic, solucio*

Planes: *colze, platan, telefon, fenomen, examens, paragraf, llepol, canter, rellotge, palid*

Esdrúixoles: *comedia, timida, solida, carrega*

La dièresi (¨) té dos usos:

1. Es posa sobre la **u** per indicar que cal pronunciar-la en els grups *qüe, qüi, güe i güi*, per exemple *delinqüent, pingüí*.

2. Es posa sobre la **i** o la **u** quan no formen diftong (dues vocals en la mateixa síl·laba) amb la vocal anterior o amb les següents i les regles d'accentuació no permeten posar-hi accent. Per exemple, *increïble, veïna*.

Activitat 4.3. Poseu la dièresi, si cal.

<i>veina</i>	<i>fruita</i>	<i>raim</i>	<i>dia</i>	<i>consequent</i>	<i>transeunt</i>
<i>diurn</i>	<i>feina</i>	<i>unguent</i>	<i>riu</i>	<i>aigua</i>	<i>proteïna</i>
<i>joia</i>	<i>cafeïna</i>	<i>paisos</i>	<i>llengua</i>	<i>fluidesa</i>	<i>viure</i>

5. Expressió escrita

La notícia periodística

Una notícia periodística consisteix en la informació sobre un fet actual i d'interés que apareix en un mitjà de comunicació.

Les notícies escrites tenen les següents parts:

1. **Títular:** És el títol de la notícia on s'indica breument de què tracta el text. Normalment està escrit amb una lletra de tamany més gran que la resta.
2. **Entradeta:** Apareix davall del titular i sol ser un resum de la notícia. Utilitza un tamany de lletra menor que el titular.
3. **Cos:** És la part més extensa on es desenvolupa la informació.
4. **Peu de foto:** És un text que apareix baix d'una imatge, aportant informació sobre ella.

A continuació podeu veure un exemple de notícia amb les parts assenyalades:

À Punt iniciarà les seues emissions regulars el pròxim 10 de juny

Hi haurà continguts "de tot tipus i per a tots els públics", com documentals, entreteniment, programació infantil, sèries, informatius i programes d'actualitat

La nova televisió pública valenciana, À Punt, iniciarà les seues emissions regulars el proper diumenge 10 de juny, i ho farà amb una graella a ple rendiment.

La posada en marxa definitiva es produirà després de sis setmanes de proves tècniques on les valencianes i els valencians hem sigut partíceps de com els professionals tècnics han treballat, des del passat 25 d'abril, per optimitzar les condicions d'aquest nou canal.

Segons la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació (CVMC), pròximament s'anunciaran més detalls d'aquest esperat inici i dels continguts de la graella d'À Punt. No obstant, de moment ja podem saber que des d'un primer moment hi haurà continguts "de tot tipus i per a tots els públics", com documentals, entreteniment, programació infantil, sèries, i sobretot, informatius i programes d'actualitat.

À Punt iniciarà les seues emissions regulars el pròxim 10 de juny

Diari Valencià (17 de maig, 2018)

Activitat 5.1. Busca una notícia en el periòdic i després assenjala cadascuna de les parts, com en l'exemple anterior.

D. Què hem après? (resum de la unitat)

1. El text narratiu es caracteritza per contar una història que es desenvolupa en un temps i un espai.
2. Les paraules homònimes són paraules que tenen la mateixa forma però significats diferents. Hi ha dos grups: Homògrafs: S'escriuen igual. Exemples: coure (metall) i coure (verb) i Homòfons: S'escriuen diferent però sonen igual. Exemples: massa (adverbi de quantitat) i maça (martell gran).
3. El substantiu o nom és la paraula que designa persones, animals, coses, idees. Té flexió de gènere (masculí o femení) i de nombre (singular o plural).
4. Normes d'accentuació en valencià:

Paraules agudes	síl·laba tònica en l'última posició
	s'accentuen quan acaben en vocal, vocal + s , -en o -in <i>germà, meravellós, aprén</i>
Paraules planes	síl·laba tònica en la penúltima posició
	s'accentuen quan no acaben en vocal, vocal + s , -en o -in <i>telèfon, cànter, fenòmens</i>
Paraules esdrúixoles	síl·laba tònica en l'antepenúltima posició
	s'accentuen totes <i>pròxima, pel·lícula</i>

5. L'accent en valencià pot ser obert o tancat segons la vocal que el porta.

à (sempre obert)	
í, ú (sempre tancat)	
è, ò (accent obert quan són obertes)	é, ó (accent tancat quan són tancades)

6. Una notícia periodística consisteix en la informació sobre un fet actual i d'interés que apareix en un mitjà de comunicació. Les parts de la notícia són: Títular, Entradeta, Cos i Peu de foto.

E. Comprovem el que hem après (autoavaluació)

1. Quin dels següents exemples és un text narratiu?

- a) La definició d'una paraula en un diccionari.
- b) Una anècdota.
- c) Les instruccions sobre com funciona un electrodomèstic.

2. Quin familiar és la mare de ma mare?

- a) La meua iaia.
- b) La meua cosina.
- c) La meua tia.

3. Tria la forma correcta en cada oració.

La (**massa/maça**) del morter és de fusta.

Pardal que (**vola/bola**), a la cassola.

Benigànim és un municipi de La (**Ball/Vall**) d'Albaida.

4. Quin tipus de paraula és el nucli del subjecte?

- a) Un substantiu o nom.
- b) Un verb.
- c) Un adjectiu.

5. De les següents paraules quina és un substantiu?

- a) Tenir.
- b) reunió.
- c) complicada.

6. La paraula "huracà" saccentua perquè...?

- a) És plana i acaba en consonant.
- b) És aguda i acaba en vocal.
- c) És esdrúixola.

7. Per què porta dièresi la paraula "paraigües"?:

- a) Per indicar que no hi ha diftong.
- b) Per indicar que cal pronunciar la u.
- c) Perquè és una paraula composta.

8. En quina de les següents opcions totes les paraules porten accent obert?

- a) Història, fàbrica i ciència.
- b) Útil, tímido i ració.
- c) Calorós, electrònic i dèbil.

---

9. Quina és la funció té la notícia notíia periodística?

- a) Informar al lector sobre un fet actual i d'interés.
- b) Expressar l'opinió personal sobre un tema en concret.
- c) Donar recomanacions sobre com actuar en una situació d'emergència

10. Quines són les parts d'una notícia periodística?

- a) Títol, Ingredients, Procés d'elaboració i Suggeriment.
- b) Titular, entradeta, cos i peu de foto.
- c) Títol, Ingredients, Procés d'elaboració i Suggeriment.

F. Com ho hem fet? (clau de respostes)

Activitat 1.1.

- A. Max, un gos de 17 anys.
- B. La notícia ha passat a Queensland, Austràlia.
- C. Ha salvat la vida a una xiqueta de 3 anys.
- D. La policia de Queensland ha nomenat Max gos honorífic.

Activitat 1.2. Indica si les següents afirmacions són verdader (V) o fals (F):

Max tenia 3 anys d'edat quan va passar la notícia.	F
La xiqueta Aurora va estar desapareguda 3 dies sencers.	F
La zona en la qual va desaparèixer la xiqueta és bastant perillosa.	V
La policia de Queensland ha declarat Max com a gos policia honorífic	V

Activitat 2.1. Uniu cada membre de la família amb la seua definició. Escriviu en els requadres de la dreta la lletra que corresponga.

A	oncle	La germana del meu pare.	D
B	cosina	El germà de ma mare.	A
C	iaio	La filla dels meus oncles.	B
D	tia	El pare de ma mare.	C

Activitat 2.2

massa - bola - ball - bena - fals.

Activitat 3.1

home - coincidències - gosseta - vaques - pantalons - cotxes.

Activitat 4.1. Classifiqueu les paraules segons siguen agudes, planes o esdrúixoles:

cançó, àpat, perla, índole, salines, platges, germà, amor, íntima, pòstumes, xinés, pintura

agudes	planes	esdrúixoles
<p>cançó germà amor xinés</p>	<p>àpat perla salines platges pintura</p>	<p>índole íntima pòstumes</p>

Activitat 4.2.

Agudes: color, diví, sensat, comprén, taló, cabell, Berlín, revés, pastís, antic, solució

Planes: colze, plàtan, telèfon, fenòmen, exàmens, paràgraf, llépol, cànter, rellotge, pàlid

Esdrúixoles: comèdia, tímida, sòlida, càrrega

Activitat 4.3. Poseu la dièresi, si cal.

veïna	fruita	raïm	dia	conseqüent	transeünt
diürn	feina	ungüent	riu	aigua	proteïna
joia	cafeïna	països	llengua	fluïdesa	viure

Activitat 5.1 Resposta lliure.

Solucions autoevaluació

- B
- A
- maça - vola - Vall.
- A
- B
- B
- B
- A
- A
- C